

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Openbaring van de Heer

Jesaja 60, 1-6 • Psalm 72 • Brief aan de Efesiërs 3, 2-3a.5-6 • Matteüs 2, 1-12

Licht voor allen

Het feest van Openbaring is het tweede liturgische hoogtepunt van de kersttijd. Het is als het ware het 'pinksterfeest' van de kersttijd. Met Pinksteren wordt duidelijk dat de verrijzenis van Jezus betekenis heeft voor „alle volkeren onder de hemel” die in Jeruzalem zijn samengestroomd (zie Handelingen 2, 5). Zo geeft ook het feest van de Openbaring een universele draagwijdte aan het intieme kerstfeest. „Sta op, laat het licht u beschijnen, Jeruzalem, want de zon gaat over u op”, zo begint de woorddienst vandaag. Jezus' geboorte betekent licht voor allen.

Dit universalisme wordt in de drie lezingen verschillend verwoord. In de eerste lezing bezingt de profeet het 'nieuwe Jeruzalem' dat na de Babylonische ballingschap wordt heropgebouwd. Hij spreekt de stad toe alsof ze een vrouw is. Schitterend licht gaat over haar op en alle volkeren worden aangetrokken door dat licht. Zij voeren de kinderen van Israël, „de zonen en dochters van vrouwe Jeruzalem”, uit de ballingschap terug naar huis. Zij brengen schatten en rijkdommen mee als geschenk, onder meer kostbare wierook en goud. (Dat laatste zal wel een reden zijn waarom juist deze lezing werd gekozen: ook de Wijzen uit het Oosten in het evangelie brengen immers goud en wierook mee.) We zouden het universalisme in deze lezing 'middelpuntzoekend' kunnen noemen: Jeruzalem is het centrum, alle volkeren komen af op het licht dat daar schijnt. Zo is het ook in het pinksterverhaal van Lucas in de Handelingen: vertegenwoordigers van alle volken onder de hemel stromen in Jeruzalem samen.

In de tweede lezing is Paulus aan het woord. De apostel is gegrepen door het radicaal nieuwe van Christus, die de scheidsmuur tussen joden en heidenen heeft afgebroken en „de twee werelden één” heeft gemaakt. Dat is het „geheim” waarover hij spreekt: de niet-joden zijn samen met de joden mede-erfgenamen geworden, deelgenoten van de belofte. Paulus zal niet rusten alvorens dit goede nieuws wereldwijd verkondigd is. Zijn universalisme is 'middelpuntvliedend': vanuit Jeruzalem trekt hij onvermoeibaar op missietoelt, door Klein-Azië en Griekenland, tot in Rome toe. Ook deze beweging vinden we bij Lucas in de Handelingen: de apostelen moeten Jezus' getuigen zijn 'in Jeruzalem, in geheel Judea en Samaria en tot het uiteinde der aarde' (Handelingen 1, 8). In de evangelielezing vinden we een synthese van beide bewegingen. Als vertegenwoordigers van de volkeren begeven de Wijzen uit het Oosten zich op weg naar het centrum: eerst naar Jeruzalem, vervolgens naar Betlehem, de stad van David, waar Jezus, zoon van David, geboren is. Maar op het einde van het verhaal keren zij „langs een andere weg” naar hun land terug: zij worden uitdragers van het licht dat zij in het centrum gezien hebben. Hier wordt de apotheose van het Matteüsevangelie al aangekondigd, de zending van de elf leerlingen naar de volkeren: „Ga dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen” (Matteüs 28,16-20).

Het Matteüsevangelie is ongetwijfeld het meest 'joodse' van de vier. Matteüs schreef voor christenen uit het jodendom. Hij verwijst voortdurend en uitdrukkelijk naar de Schrift en hij hoeft de joodse gebruiken voor zijn lezers niet uit te leggen. Anderzijds was Matteüs, zelf een joodse christen, meer dan anderen getroffen door het feit dat vele joden in zijn tijd Jezus afwezen, terwijl talrijke heidenen toetraden tot het christendom. Dat blijkt onder meer uit zijn verhaal over de Wijzen uit het Oosten. Herodes en de Jeruzalemse leiders lezen wel de Schriften, maar komen niet tot geloof. De heidense wijzen daarentegen hebben genoeg aan het licht van een ster, om open en ontvankelijk op weg te gaan. Zij „slaan hun ogen op naar het licht”, terwijl Israël nog in duisternis zit.

Het universalisme van de Bijbel kan echter nooit losgemaakt worden van het 'particuliere': het spreken van God in de concrete geschiedenis van mensen en in Jezus van Nazaret. Het is geen universalisme van 'ieder zijn waarheid', zoals de postmoderne mens het graag hoort. Het komt er vandaag voor de christen op aan universalistisch te zijn – vol respect voor het waardevolle van andere culturen, godsdiensten en levensbeschouwingen – en toch doordrongen te blijven van het unieke licht dat schittert in 'Jeruzalem' – in het hart van de Schriften.

PAUL KEVERS

OPENBARING VAN DE HEER

6 januari 2008

Eerste lezing *Jesaja 60, 1-6*

Sta op, laat het licht u beschijnen, Jeruzalem, want de Zon gaat over u op en de glorie van de Heer begint over u te schijnen. Want zie: de duisternis bedekt de aarde, het donker de volkeren, maar over u gaat de Heer op en zijn glorie is boven u verschenen.

Volkeren komen af op uw licht, koningen op de luister van uw dageraad. Sla uw ogen op en zie om u heen: van overal stromen ze naar u toe, uw zonen komen van verre, uw dochters draagt men op de arm.

Bij het zien hiervan zult gij met blijdschap worden vervuld en uw hart zal bonzen en wijd worden van vreugde. Want de schatten der zee gaan over in uw bezit, de rijkdommen der volkeren worden aan u afgedragen. Een zee van kamelen bedekt u, jonge kamelen van Midjan en Efa. Alle bewoners van Sjeba trekken naar u toe; ze voeren goud en wierook aan en verkondigen luid de roem van de Heer.

Tweede lezing *Brief aan de Efesiërs 3, 2-3a.5-6*

Broeders en zusters,

Gij hebt vernomen hoe zich de genade Gods heeft verwezenlijkt, die mij met het oog op u gegeven is; door openbaring is mij de kennis van het geheim meegedeeld, zoals ik het reeds in het kort heb beschreven. Nooit is het onder vroegere geslachten aan de kinderen der mensen bekend gemaakt, zoals het nu door de Geest is geopenbaard aan zijn heilige apostelen en profeten: dat de heidenen in Christus Jezus mede-erfgenamen zijn, medeleden en mededeelgenoten van de belofte door middel van het evangelie.

Evangelie *Matteüs 2, 1-12*

Toen Jezus te Betlehem in Juda geboren was, ten tijde van koning Herodes, kwamen er te Jeruzalem Wijzen uit het Oosten en vroegen: „Waar is de pasgeboren Koning der joden? Want wij hebben zijn ster in het oosten gezien en zijn gekomen om Hem onze hulde te brengen.”

Toen koning Herodes dit hoorde, werd hij verontrust en heel Jeruzalem met hem. Hij riep alle hogepriesters en schriftgeleerden van het volk bijeen en legde hun de vraag voor, waar de Christus geboren moest worden. Zij antwoordden hem: „Te Betlehem in Juda. Zo immers staat er geschreven bij de profeet: ‘En gij Betlehem, landstreek van Juda, gij zijt volstrekt niet de geringste onder de leiders van Juda, want uit u zal een leidsman te voorschijn treden, die herder zal zijn over mijn volk Israël.’”

Toen ontbood Herodes in het geheim de Wijzen en hij vroeg hun nauwkeurig naar de tijd waarop de ster verschenen was. Daarop zond hij hen naar Betlehem met de opdracht: „Gaaf een zorgvuldig onderzoek instellen naar het Kind, en wanneer gij het gevonden hebt, bericht het mij dan, opdat ook ik het hulde kan gaan brengen.” Na de koning aangehoord te hebben, vertrokken zij.

En zie, de ster die zij in het oosten gezien hadden, ging voor hen uit, totdat ze boven de plaats waar het Kind zich bevond, stil bleef staan. Op het zien van de ster werden zij vervuld van overgrote vreugde. Zij gingen het huis binnen, zagen er het Kind met zijn moeder Maria en op hun knieën neervallend betuigden zij het hun hulde. Zij haalden hun schatten tevoorschijn en boden het geschenken aan: goud, wierook en mirre.

En in een droom van Godswege gewaarschuwd niet meer naar Herodes terug te keren, vertrokken zij langs een andere weg naar hun land.